

Lacans ontologi(er)

Lacans værk har ofte tiltrukket sig opmærksomhed i kraft af en række provokerende, negative udsagn: Den store Anden eksisterer ikke; Kvinden eksisterer ikke; Der findes intet seksuelt forhold. Udsagnene har konsekvenser for relationen mellem den lacanianske psykoanalyse og beslægtede faglige og videnskabelige områder. Denne artikel forsøger at bidrage til dialogen mellem den lacanianske teori og dennes faglige omverden ved at undersøge Lacans forhold til værensbegrebet fra de tidlige skrifter og indtil 1973.

Indtil midten af halvtredserne viser der sig en vis inspiration fra fænomenologien hos Lacan. Herefter bliver en mere "strukturelistisk" tankegang dominerende, og Lacan afviser nu typisk at have en doktrin angående "væren". I stedet bliver den centrale tematik for Lacan en skelnen mellem typer af elementer i en struktur – det partikulære og det singulære – hvilket også kommer til at påvirke skismaerne i hans udsagn om væren.

Som udgangspunktet vil denne artikel således handle om Lacans måde at bruge værens-begrebet i forhold til en række af hans mere kendte spidsformuleringer, såsom at den store Anden ikke eksisterer, at kvinden ikke eksisterer, eller at der ikke findes et seksuelt forhold. Efterhånden som artiklen skrider frem, vil jeg imidlertid fokusere mere på det, jeg mener er den vigtigere bevægelse i Lacans tænkning fra 1950'erne til 1970, en bevægelse i Lacans ideer om struktur og sproget. De første dele af artiklen vil således skitsere fæno-

menologiens indflydelse på Lacans tankegang, mens de sidste dele vil beskrive, hvorledes fænomenologiens vokabular og tankegang forsvinder til fordel for nye temaer i Lacans begrebsapparat. Groft sagt er fænomenologiens vokabular knyttet til Lacans tidlige periode, hvor han udvikler ideer om det imaginære og relationen mellem det imaginære og symbolske register af et subjekts konstitution.

Efterhånden som det symbolske får forrang og den strukturalistiske inspiration sætter sig igennem hos Lacan, stiger hans interesse for begrebet om “mangel”, samtidig med at paradoksale udsagn omkring væren/ikke-væren begynder at optræde. Dette fortsætter ind i 1970'erne, hvor en tættere sammentænkning af det symbolske og det reelle finder sted, hvilket afstedkommer en skelnen mellem partikulære og singulære elementer i en struktur.

I. LACAN OG FÆNOMENOLOGIEN

Michel Foucault har i et af sine sene interviews (Raulet & Foucault 1983) beskrevet, hvordan venstrefløjen i Frankrig i det tyvende århundrede kendetegnedes ved at tage sig forskellige “elskere”. Først var det fænomenologien, siden var det strukturalismen, kommunisterne flirtede med og lod sig inspirere af. Bevægelsen fra fænomenologi mod strukturalisme var ikke helt tilfældig, for den beskriver også et overordnet paradigmeskift i fransk tænkning i det hele taget, og på denne bevægelse udgør

Lacans karrierebane et næsten eksemplarisk eksempel. Lacan er født i 1901, fire år før Sartre og syv år før Merleau-Ponty, og i hans værk ser man gennem årene en tydelig dialog med disses tanker og teorier. Lacan følger også tidligt Alexandre Kojèves forelæsninger og interesserer sig voldsomt for *Åndens Fænomenologi* af Hegel, ligesom han interesserer sig meget for Heidegger og oversætter dennes artikel “Logos” til tidsskriftet *La Psychanalyse*. (Se Heidegger 1956.)

Tager vi udgangspunkt i Heidegger, som med undtagelse af

Hegel er den centrale fænomenologiske figur i Lacans tekster, så refererer Lacan i sine *Écrits* (Lacan 1966: 21, 166, 255, 318, 364, 365, 388, 528, 865) ni gange til ham og i *Autres Écrits* tre gange (Lacan 2001, s. 160, 364, 554). Det drejer sig ofte om korte og simple referencer til Aletheia-begrebet, til Dasein-begrebet eller til idéerne omkring “væren-mod-døden”.¹ Imidlertid er det kun i sjælden grad, at Lacan interesserer sig for Heideggers betoning af ontologiske spørgsmål. Iblandt de ting, han tager med fra Heidegger, er frem for alt diskussioner af, hvordan “mangel” kan udtrykkes og installeres i verden, hvilket blandt andet illustreres i hans diskussion af Heideggers ideer om vassen i Seminar 7 (Lacan 1992: 119) En vase er kendetegnet ved at kunne rumme noget og skjule noget og er derfor et eksempel på, hvad sproget gør, når det fungerer i menneskers verden.²

Hvad angår ontologibegrebet som sådan, bruger Lacan det oftere med henvisning til Hegel og *Åndens Fænomenologi*. Det er en reference, som optræder i første tredjedel af *Écrits*, det vil sige i skrifterne fra ca. 1949-1953, hvorefter begrebet næsten helt forsvinder fra hans skriftlige udgivelser. I sin artikel om spejlstadiet skriver Lacan, at den imaginære spejlingsrelation “fremviser en ontologisk struktur i menneskets verden” (Lacan 1966: 94, mine oversættelser). I artiklen “L’agressivité en psychanalyse” skriver han, at Hegels herre-slave-dialektik “afdækker aggressivitetens funktion i menneskets ontologi” (ibid. 121), og i artiklen om logisk tid omtales kort “angstens ontologiske form” relateret til eksemplet med de tre fanger (ibid. 207).

Det er måske sigende, at ordet “ontologi” faktisk kun forekommer én gang senere i *Écrits*, nemlig i en kort og isoleret passage fra “L’instance de la lettre dans l’inconscient ou la raison depuis Freud”, hvor Lacan uden videre forklaring erklærer, at Freud havde evnen til at bevare sit videnskabelige objekts “ontologiske værdighed” imod senere psykoanalytikeres udvindinger af dennes teori (ibid. 513).

1 Som følge af artiklens formål og omfang er det ikke min hensigt at udforske disse begreber yderligere. Formålet er blot at aftegne de bogstavelige anknævningspunkter mellem Lacans og Heideggers vokabularer.

2 Betegneren fungerer på en gang ved metaforisk at bringe noget til syne og undertrykke eller udviske noget andet. For en udfoldet beskrivelse af Lacans teori om tegnet, se Chiesa (2007).

II. DE PARADOKSALE UDMELDINGER

Man kan altså diskutere, hvor meget Lacan rent faktisk interesserer sig for diskussioner af ontologien. Under alle omstændigheder er det interessant, at han i høj grad interesserer sig for “mangel” og at han igennem hele sit forfatterskab synes meget varsom med at udtale sig om ting, der har fast og sikker eksistens, mens han hellere vil tale om ting, der *mangler*. Fra 1953 og frem interesserer han sig således for sprogets evne til at fremmane det, der ikke er tilstede; han definerer mennesket som en mangel-på-væren (*manque-à-être*) og kærlighed som “at give hvad man ikke har” (Seminar 4).

I artiklen “Subversion du sujet” pointerer han, at “der ikke findes noget metasprog”, og at “der ikke findes en Anden for den Anden”, og et par år derefter, i Seminar 11 (1964) udtaler han, at det ubevidste, hvis man endelig skulle definere dets værensstatus, må siges at være “præ-ontologisk”.

I sit radiofoniske foredrag fra 1970 vender Lacan tilbage til diskussionen fra Seminar 11 og påpeger, at han dengang som nu ikke vil understøtte sine synspunkter med nogen som helst ontologi (Lacan 2001: 426). Herfra går han videre og omtaler sit forhold til Heidegger og ontologi i det hele taget og fokuserer nu på begrebet om “revnen” (*la faille*).

I 1972 under afholdelsen af sit tyvende seminar proklamerer han blandt andet, at kvinden ikke findes, “Il n’y a pas la femme” (Lacan 1975: 68), ligesom han bedyrer, at der ikke findes noget seksuelt forhold, “il n’y a pas de rapport sexuelle” (ibid. 17, 35). Mens hele denne periode er præget af et fokus på mangel, ser vi således tilsvarende en række centrale udsagn om ting, der ikke findes. Disse udsagn bør dog ikke tildække det faktum, at Lacan også synes at tilskrive visse ting en ganske robust væren. Dette vender vi tilbage til om lidt, men først skal vi se et eksempel på, at Lacan i det hele taget kan siges at have en tvetydig tilgang til værensbegrebet.

Alain Badiou har i artiklen “Lacan and the Presocratics” diskuteret dette i relation til Lacans få kommentarer om førsokratikerne.³ Badiou citerer følgende sætning af Lacan fra Seminar 20:

3 Se Badiou (2006). Der er umiddelbart også en forbindelse til Heidegger i denne tematik, i hvert fald en mulig inspiration, for så vidt som det også især er Heidegger, der har genåbnet den filosofiske interesse for førsokratikerne.

[D]et er netop, fordi han var digter, at Parmenides siger det, han siger, på den mindst tåbelige måde. Jeg ved ikke med jer, men selv finder jeg [Parmenides'] idé om, at væren er, og at ikke-væren ikke er, tåbelig. Og I må ikke tro, at jeg blot siger dette for morskabs skyld (Lacan 1975).

Som Badiou noterer sig var Lacan klart på Heraklits side i den gamle disput mellem Heraklit og Parmenides. Modsat Parmenides' umiddelbart temmelig *no-nonsense*-agtige tilgang til væren, betoner Heraklit tvetydigheden angående væren, som når han i et berømt fragment siger: "I de samme floder går vi både ned og ikke ned. Vi både er og er ikke."⁴

Så meget om Lacans brug af ontologisk relaterede begreber indtil videre. Foreløbig behøver vi ikke tage mere med fra dette oprids end en dokumentation af, hvordan Lacan bevæger sig fra en stedvis brug af ontologibegrebet i tidlige skrifter til en mere og mere klar afvisning af ontologiske positioner og en større og større interesse for tvetydige eksistensudsagn.⁵

Det kan dog ikke afvises, at Lacans forkærlighed for uklare positioner angående det værende har været medvirkende til at gøre ham til en outsider i forhold til de positivistiske videnskaber, som frem for alt interesserer sig for det der er og kan ses, observeres, måles – og som frem for alt tildeler eksistens til sanseligt definerede objekter. Dermed kan de kritikker, der rettes mod Freuds analyse generelt – at den lægger ubegrundet vægt på ubevidste fantasier, ønsker, drifter, identifikationer og ideer – også rettes mod Lacan selv. Og lacanianere har så oftest én af to muligheder – nemlig enten at svare tilbage med en videnskabskritik eller at søge tilflugt til begrebet om en oplevet "klinisk erfaring".⁶

4 "Ποταμοῖς τοῖς αὐτοῖς ἐμβαίνομέν τε καὶ οὐκ ἐμβαίνομεν, εἶμέν τε καὶ οὐκ εἶμεν."

5 En mere udførlig analyse af Lacans tidlige brug af ontologibegrebet er i øvrigt blevet foretaget af François Balmès (1999).

6 Et begreb, der så vidt jeg kan se, har det problem, at det bringer psykoanalysen tilbage i retning af en fænomenologi.

III. LACAN SOM STRUKTURALIST

Men lad os gå videre. For det var netop ikke fænomenologien, der blev springbrættet for Lacans tænkning og teoriudvikling. Det var tværtimod strukturalismen. Lacan siger selv om sin gennembrudsartikel "Fonction et champ de la parole et du langage" fra 1953, at alle hans foregående artikler hørte til hans "antécédents", hans forløbere. Det var først med "Fonction et champ", at han for alvor fik fat.

Min påstand er nu, at den strukturalistiske tankemåde i højeste grad dominerer Lacans tænkning. Har Lacan problemer med værensspørgsmålet, kan disse problemer ikke forstås på anden måde end ved at se på de problematikker, strukturalismen bragte med sig.

I artikler som "Fonction et champ" og "Seminaret om 'Det stjålne Brev' [*La Lettre volée*]" er Lacan faktisk næsten ligeså deterministisk i sin tilgang, som Freud kunne være det i sine skrifter om det ubevidste. Man kan se det af følgende citat, hvor Lacan mener, at man ud fra strukturelle sproglige matricer kan gætte hvilke udsagn, en patient vil kunne komme med, selv hvis denne forsøger at associere frit:

For den, der ikke har studeret sprogets natur indgående, vil erfaringen omkring tal-association uden videre kunne vise det, der her er essentielt at forstå, nemlig den kombinatoriske kraft, som regulerer sammenstillingerne; det er her i, at vi genkender det ubevidstes egentlige felt.

Hvis man nemlig ser på de tal, der opsamles som følge af delingen af det [første] valgte tal, og som følge af deres sammenføjning gennem alskens aritmetiske operationer, selv fra den gentagne deling af det oprindelige tal ved hjælp af de afledte tal, og hvis de resulterende tal da viser sig symbolsk prægnante blandt alle tallene i subjektets personlige historie, så er det, fordi de allerede var latente i det [indledende] valg, hvorfra de udsprang.

Og hvis man således afviser idéen om, at det netop skulle være disse cifre, der determinerer subjektets skæbne som overtro, må man [ikke desto mindre] medgive, at det er i den eksisterende orden af deres kombinationer – det vil sige i det konkrete sprog, som de repræsenterer – at alt det, som analysen afdækker for subjektet som dets ubevidste, befinder sig. (Lacan 1966: 269)

Talen har ifølge det ovenstående udsagn det til fælles med tallene, at de begge kan kombineres ud fra bestemte formelle regler – i tallenes tilfælde aritmetikkens, og i talens tilfælde syntaksens. De grammatiske regler for sammensætningen af fonemer, ord og sætninger betyder at en begrænset mængde mulige talemåder er tilgængelige i hvert øjeblik af subjektets tale, som den udfolder sig i tid.

Således synes det klart, at den Anden forstået som en større meningsstruktur, der fungerer på et synkront og et diakront niveau, faktisk *har* en form for eksistens for Lacan. Perspektivet kan dog udvides videre endnu. Begrebet “den Anden” står blandt andet for subjektets ubevidste – forstået som “den anden scene [*andere Schaulplatz*]”, hvor der udspiller sig de vigtige instanser, et subjekt strukturerer sit begær ud fra – og for den “universelle diskurs”, der omgiver subjektet og strækker sig tilbage i dets fortid. I sin diskussion af en neurotisk patient af islamisk herkomst i Seminar 1, konkluderer Lacan, at man for at forstå dennes symptomer må inddrage både patientens slægtshistorie og hans kulturelle ophav – og at alle dele heraf udgør elementer af hans ubevidste, *hans* store Anden.

Da Foucault i det føromtalte interview nævnte sin skelnen mellem fransk fænomenologi og strukturalisme i det tyvende århundrede, gjorde han det imidlertid specifikt ud fra modstillingen mellem at opfatte betydning som noget subjekter selv skaber, og som noget der skabes udenom og uafhængigt af det enkelte subjekt. Dette skisma løber også inde i Lacans eget forfatterskab, og det giver sig løbende til kende i hans arbejde. På den ene side indikerer begrebet om “den Anden” i det hele taget, at mening er noget, der ligger udenfor subjektet og determinerer det. I starten af halvtredserne har Lacan imidlertid også arbejdet med idéen om den “sande” eller “fulde tale”, som en slags talehandling hvorved subjektet selv indstifter nye menings-relationer mellem sig selv og sin omverden. Vi ser altså her en brydning i Lacans tænkning mellem den fænomenologiske doktrin, at mening er noget, mennesker skaber eller i det mindste deltager i, og den strukturalistiske doktrin, at mening er noget, der påtvinges mennesket udefra. Et sent udtryk for den strukturalistiske tankegang kommer til udtryk i Seminar 7 fra 1959-60. Omkring den tid, hvor Albert Camus netop har modtaget nobelprisen i litteratur, lader Lacan en fin lille bemærkning falde om dennes forfatterskab. Han siger, at Camus ganske rigtigt er en fremragende forfatter, men at man efter hans mening nu ikke bør gøre alt for meget ud af det

der med “tilværelsens absurditet”. Pointen er smuk fra et psykoanalytisk synspunkt, for i den lacanianske aftapning af psykoanalysen er analytikerens erfaring netop ikke, at folk kommer ind i klinikken med meningsløsheden eksistentielt rungende omkring sig. Tværtimod er erfaringen den, at patienter altid allerede slæber tonsvis af mening med sig i alt hvad de siger og gør, og at de faktisk slet ikke kan slippe af med denne mening.

Ikke desto mindre ændres Lacans syn på begrebet om “den Anden” gradvist, så han i 1960 (i “Subversion du sujet”) kan bedyre, at der “ikke findes nogen Anden for den Anden”.⁷ Det betyder, som han siger, at “ethvert autoritativt udsagn ikke har anden garanti end sin egen udsigelse” (Lacan 1966: 813). Mening *bliver* således på en måde noget individer selv skaber, kunne man tænke. Men Lacan går videre endnu og nuancerer synspunktet. Herfra kommer hans vokabular nemlig i højere og højere grad til at cirkulere om begrebet *gentagelse*, idet en given subjektiv realitet antages at fungere ud fra gentagelsen af en bestemt relation til objekt *a*.

For en tid forsøger Lacan sig med hypotesen om, at objekt *a* skal forstås som en årsag til subjektets begær og handlinger. Denne idé nuanceres imidlertid, således at objekt *a* efterhånden ikke defineres som kronologisk årsag, men som en slags momentan gentagende årsag.⁸

IV. OPGØRET MED DET ENE OG DEFINITIONEN AF DET UNÆRE TRÆK

Hvis Lacans første ontologi tilhører den tænkning, hvor det imaginære dominerer, og som udvikler sig ind i den periode, hvor det symbolske og det imaginære forsøges sammentænkt af Lacan, så sker det egentlige skift i 1960, hvorefter det reelle og det symbolske gives mere og mere tæt forbundne definitioner.

Vi kan frem for alt se dette skifte ved overgangen fra Seminar 8 til Seminar 9. Seminar 8 handler især om kærlighed og består i en læsning af Platons *Symposium*. Det er som om, Lacan her forsøger en sidste applikation af mange af de figurer, han har benyttet til beskrivelse af det imaginære (bla. spejlmодellen med den omvendte

7 Lorenzo Chiesa har dokumenteret dette skifte i Lacans tænkning grundigt i bogen *Subjectivity and Otherness*, London 2007

8 Se forandringen i Lacans definition af objekt *a* som ‘das Ding’, i Seminar 7. Lacan 1992: 68 og 143

buket⁹). Ved slutningen af seminaret er det som om, Lacan har fået så meget skyts mod idéen om “enhed”¹⁰ at han herfra ikke har anden ambition end at angribe hele denne tankegang. Således begynder han i Seminar 9 med at bedyre, at identifikation ikke handler om andet end “det symbolske”, at identifikation udelukkende kan forstås som et sprogligt struktureret fænomen. Som seminaret skrider frem bliver konsekvensen heraf, at identifikation ikke kan have noget med den “orientering mod helhed”, som Lacan hidtil har tilskrevet begrebet. Således bliver det også klart, at den “symbolske identifikation”, Lacan taler om, ikke bare kan forstås som en anknytning til gængse sproglige *enheder*; tværtimod må identifikationen søges i en underliggende strukturform, den hvor tegnet viser sig i form af en betegner der understøttes af et såkaldt ‘unært træk’.

Dette følger som en konsekvens af, at Lacan har taget Saussure på ordet. Hvis en betegner (signifiant) er defineret ved ren *forskellighed*, sådan som Saussure har indikeret, betyder det også, at en betegner ikke har nogen identitet. Den er ikke identisk med sig selv, den er ikke *noget*, bare ren forskel. Alligevel inkarneres betegnerne i bogstaver, i ord og i tale, og det er klart, at subjektet opretholder sin egen identitet ved at låse sig fast på sproget, så det bliver en mere håndterbar struktur af partikulære entiteter (*lettres*). Lacans forklaring på dette problem bliver, at identifikationen må finde sted gennem en anknytning til betegnerens manifestation som såkaldt ‘unært træk’. Det unære træk er kendetegnet ved ikke at have nogen partikulære kvaliteter – det inkarneres i hvad man kunne kalde “et bogstav uden kvaliteter” og er som sådan singulært snarere end partikulært. Den eneste og simpleste kvalitet er dets formelle kvantitet, der består i at være en instans, som ikke kan adderes – et ettal der ikke kan adderes, blot gentages.¹¹ Når subjektet knytter an til sit objekt *a* er dette også defineret som noget singulært, og subjektet bibeholder i sin identifikation med en symbolsk struktur netop dette singulære fundament i sin begærs- og identitetsstruktur.

9 Se Seminar 1

10 En enhed der blandt andet udtrykkes i Aristofanes' lignelse om de såkaldte kuglemennesker.

11 For en mere udfoldet beskrivelse af det unære træk, se kapitel 4 af min ph.d.-afhandling: *What captivates the subject*, 2013. En kortere udrådning med mindre fokus på sprogets materialitet kan findes hos Chiesa, 2006.

Hvilken status har objekt a da? Forstået som årsag, som Ting, har objekt a ikke nogen egentlig eksistens. Eller rettere: Det findes, men dets kvaliteter er ikke noget almindeligt objekts. Det findes, som et punkt vi aldrig kommer nærmere eller kan integrere i almindelig dagligdags væren, men som vi blot kan gentage en distanceret relation til.

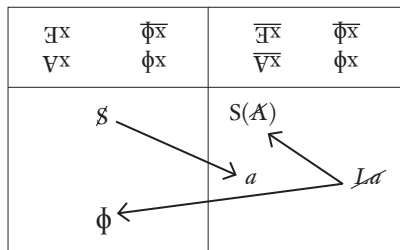
Hvad angår de betegne, der strukturerer subjektets realitet, gælder imidlertid det samme. Mesterbetegnerne (S_1), som et subjekt fastholder sin daglige tilværelse med, er størrelser, der, som Lacan siger, "bibeholder objektets singularitet" og desuden bibeholder en distance mellem subjektet og objekt a . Det samme gælder resten af signifierne (S_2) i et subjekts tale – de har som signifier ikke nogen identitet, fordi de udelukkende eksisterer som forskel, og fordi deres materielle manifestation understøttes af et unært træk. Hvad angår subjektet selv ($\$$) har det som sådan ikke anden eksistens end at være det, der manifesterer sig i gentagne brud i en persons tale.

Opsummerende kan man sige, at hvis Lacans første definitioner af "det symbolske" og "det reelle" siger, at "det symbolske" er det strukturerede og "det reelle" er det ikke-strukturerede (qua ikke-symboliseret), så er det singulære det, der manifesterer sig imellem disse to områder og etablerer en bro mellem dem. Det peger på en forståelse af sproget, der søger at indfange både dets ustrukturerethed og dets struktur; det kommer desuden tydeligt til udtryk i Lacans egen brug af formler og matematiske til at strukturere sin egen tænkning med.

SEMINAR 20 – KVINDEN OG KÆRLIGHEDEN

Springer vi frem til seminar 20, bruger Lacan netop sådan et apparat af matematiske til at beskrive eksistensen af henholdsvis mænd og kvinder med.

Begge sider af seksueringskemaet indeholder eksistensudsagn – og begge er selvmodsigende. På den mandlige side hedder det, at "der er et x som ikke er kastreret, bortset fra at alle x 'er er kastrerede"; og

på den kvindelige side hedder det, at “der ikke er noget x, som ikke er kastreret, bortset fra at ikke alle/alt x er kastreret.”

Lacan siger som udgangspunkt, at alle talende væsner eller “værender” (“tout les êtres”) indskrives sig på én af disse to sider. Hvilken status deres væren har, er uklart. Logisk set burde kvinder på en måde ikke eksistere, da den mandlige side allerede har defineret *alt*, der kan eksistere. Men *altheden* kan i sig selv defineres på en anden måde, hvilket kvindesiden af skemaet illustrerer. Hermed defineres det også, at kvinden på sin vis ikke eksisterer, men gør det alligevel, nemlig som singular, unær instans. Som Lacan siger, er det ikke kvinder som sådan, eller det kvindelige som sådan, der er udelukket fra eksistens – det er kvinden med den bestemte artikel *La* foran, som ikke eksisterer, “*La femme*”. Det betyder, at *det kvindelige* som sådan godt kan siges at eksistere, men at det blot ikke kan tælles, ikke kan afgrænses til partikulære enkeltinstanser. Eller sagt på en anden måde (med inspiration fra formuleringer af Kirsten Hyldgaard): Det kvindelige findes, men man kan ikke sige, hvori det består. Man kunne også formulere det således: Det kvindelige eksisterer, men man kan ikke afgrænse det, man kan ikke aftegne dets omrids.

Selvom forholdet mellem kønnene nu også besværliggøres – ja, praktisk talt umuliggøres af det faktum, at de hver især må forholde sig til singularer entiteter frem for partikulære (kvinden som spærret *Æ* kan forholde sig til en mesterbetegner på mandesiden Φ , mens manden som spærret subjekt \S kan forholde sig til et objekt *a* på kvindesiden), betyder det ikke, at kærligheden ikke kan eksistere. Lacan-kommentatoren François Balmès har givet en god forklaring herpå: Netop fordi der ultimativt *ikke* findes nogen overliggende Anden for den Anden, kan vores møde med lokale Andetheder – her mandens møde med kvindeligheder – foregå langt mere direkte, end man skulle tro. Sagt på en anden måde: Fordi den store Anden ikke findes som én samlende instans, opstår de store Anden'er alle mulige steder i subjektets omverden. Det kan forstås med hjælp fra Kafkas novelle “Foran Loven” (1914): En mand står foran Lovens dør og venter i årevis på at komme ind, fordi han tror, at Loven venter inde bagved. I virkeligheden finder han til sidst ud af, at Loven har sin munding direkte ud mod ham selv, at Loven er inkarneret i selve døren, at døren og det, der er bagved, så at sige er del af samme organisme. På samme vis er det med forholdet mellem manden og kvinden. I kraft af manglen på en stor Anden til at regulere

deres møde er de i sidste ende direkte konfronteret med hinandens positioner.¹²

Lacan spiller her på lydigheden mellem “nødvendighed” (“nécessité”) og det “ikke at holde op” (“ne cesse pas”). Han siger, at det seksuelle forhold “ikke holder op med *ikke* at skrive sig selv” (“ne cesse pas de ne *pas* s’écire”). Det betyder også, at mens kærligheden til det Andet forbliver en umulighed indenfor nødvendighedens realitet, så opstår muligheden for kærligheden netop der, hvor nødvendigheden stopper, i det kontingentes og det singulæres sfære. Kærlighed er en begivenhed, der foregår kontingent, og at forblive i kærligheden vil altid være at konfronteres med denne kontingens, hvilket er én af grundene til, at kvinden som kvinde ifølge seksueringskemaet har adgang til betegneren for den store Andens mangel $s(\mathcal{A})$.

Med denne sidste direkte modstilling af den mandlige og den kvindelige position ser vi, hvordan det, der i en vis forstand ikke er, alligevel får en slags eksistensmulighed i Lacans skematik. Konsekvensen af at lade den mandlige og kvindelige position mødes på kontingente vilkår er, at den store Andens ikke-eksistens opretholdes. Det betyder, at mødet med den seksuelle Andethed ikke kan antage nogen gængs struktureret form, strukturen må så at sige opstå på ny i hvert eneste kærlighedsmøde. Strukturen og “det reelle” smelter her sammen begrebsligt, således at “det reelle” i sig selv betegner den kontingente strukturering af virkeligheden som konstant pågår.

Denne artikel når desværre ikke at undersøge værensbegrebets og ontologiens mulige status i Lacans forfatterskab fra 1973 og frem. Jeg har indtil videre begrænset mig til at fremlægge, hvad jeg mener er de centrale problemstillinger, som udspiller sig i umiddelbar nærhed af værensbegrebet indenfor Lacans tænkning fra 1949 til 1973. Det må være op til en senere undersøgelse at få fat på den senere Lacan.

12 Se Balmès 2007: 96

LITTERATUR

- Badiou, Alain: "Lacan and the Pre-Socratics", i *Lacan: The Silent Partners*. London 2006
- Balmès, François: *Ce que Lacan dit de l'être (1953-1960)*. Paris 1999
- Balmès, François: *Dieu, le sexe et la vérité*. Ramonville-Sant-Agne 2007
- Chiesa, Lorenzo: "Count-as-one, Forming-into-one, Unary Trait, S_1 ", i *Cosmos and History: The Journal of Natural and Social Philosophy* 2 (1-2) 2006
- Chiesa, Lorenzo: *Subjectivity and Otherness: A Philosophical Reading of Lacan*. London/Cambridge 2007
- Heidegger, Martin: "Logos", i *La Psychanalyse* 1. Paris 1956
- Lacan, Jacques: "Le temps logique et l'assertion de certitude anticipée...", i *Écrits*. Paris 1966 (1945)
- Lacan, Jacques: "La psychiatrie anglaise et la guerre", i *Autres Écrits*. Paris 1992 (1947)
- Lacan, Jacques: "L'agressivité en psychanalyse", i *Écrits*. Paris 1966 (1948)
- Lacan, Jacques: "Le stade du miroir comme formateur de la fonction du Je...", i *Écrits*. Paris 1966 (1949)
- Lacan, Jacques: "Fonction et champ de la parole et du langage", i *Écrits*. Paris 1966 (1953)
- Lacan, Jacques: "L'instance de la lettre dans l'inconscient ou la raison depuis Freud", i *Écrits*. Paris 1966 (1957)
- Lacan, Jacques: *The Seminar of Jacques Lacan. Book 7: The Ethics of Psychoanalysis*. New York 1992 (1959-60)
- Lacan, Jacques: "Subversion du sujet et dialectique du désir dans l'inconscient freudien", i *Écrits*. Paris 1966 (1969)
- Lacan, Jacques: "Radiophonie", i *Autres Écrits*. Paris 2001 (1970)
- Lacan, Jacques: *Le Séminaire. Livre XX: Encore*. Paris 1975 (1972-73)
- Porsgaard, Kasper: *What Captivates the Subject?*. Aarhus 2013
- Raulet, Gérard: "Structuralism and post-structuralism: An interview with Foucault", i *Telos* 55. Candor 2015 (1983)